

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE V STREDOVEKU

doc. Cabanová VID TRO

STREDOVEK - TISÍCROČNÉ OBDOBIE

- Časový interval od rozpadu rímskej ríše až po objavenie Ameriky Krištofom Columбом.
- STREDOVEK = obdobie PRÍSNE **HIERARCHIZOVANÉ**, VYZNAČOVALO SA VEĽKOU ORGANICKOU JEDNOTOU PREDPISOV A ZÁKONOV ŽIVOTA.
-
- SOCIÁLNE STRATIKOVANÝ SPOLOČENSKÝ SYSTÉM:
- 1. **ŠĽACHTA A CIRKEV** VO VÝSADNOM POSTAVENÍ,
- 2. NAJNIŽŠIE POSTAVENÍ OTROCI ZO STAROVEKU BOLI NAHRADENÍ **BEZPRÁVNymi NEVOĽNÍKmi**.

AŽ V NESKORŠOM OBDOBÍ stredoveku PRIBUDLA VRSTVA

3. MEŠTIACHTVA.

JEDNOTLIVEC A NOVÝ SYSTÉM: FEUDALIZMUS

- ▶ VO FEUDÁLNOM SYSTÉME BOL ČLOVEK PEVNE HIERARCHICKY ZAČLENENÝ, PODĽA TOHO, KDE SA NARODIL, KAM PATRIL:
 - ▶ – DO RODINY,
 - ▶ – DO CECHU,
 - ▶ – SPOLOČENSKEJ VRSTVY.

- ▶ VŠETKO TO BOLO NEMENNÉ A PREDURČOVALO
 - ▶ **JEHO MIESTO V SPOLOČNOSTI NA CELÝ ŽIVOT !!!**

- **EN CHRISTO PAIDEA** – KREŠŤANSKÁ VÝCHOVA - LISTY SV. KLEMENTA RÍMSKEHO (OKOLO R. 96 NL.). EŠTE PRED NÍM SV. PAVOL VO SVOJICH LISTOCH DÁVAL RODIČOM RADY, **AKO MAJÚ VYCHOVÁVAŤ SVOJE DETI** (SVÄTÉ PÍSMO, EF 6, 1 – 4; KOL 3, 21).

SPOČIATKU VŠAK NEBOLO MOŽNÉ KREŠŤANSKÚ VÝCHOVU NADOBUDNÚŤ V ŠKOLE AKO SVETSKÉ VZDELANIE, ALE LEN V CIRKVI A V RODINE.

Prvé kresťanské školy:

- *Katechumenické školy*- slúžili len na prípravu dospelých a mládeže na prijatie krstu.
- *Katechetické školy*- vychovávali len kňazov a učiteľov kresťanského náboženstva.

ALEXANDRIJSKÁ KATECHETICKÁ ŠKOLA

- *Vznikla už v 2.st. pod vedením Klementa Alexandrijského.*
- *Jej základom bola syntéza gréckej filozofie, najmä Platónovej a iných, ktoré smerovali k monoteizmu a k prvkom židovského náboženstva.*
- *Do učebného obsahu zahrnul všetky predmety **starých helénskych učilíšť**: okrem čítania a písania, najmä gramatiku, logiku, geometriu, aritmetiku, astronómiu, fyziku, z filozofie etiku, upravenú pre potreby náboženstva.*
- ***Korunou všetkého bola biblia.***
- *Činnosť tejto školy z podnetu západných kresťanov, ktorí mali námietky proti používaniu pohanskej literatúry, bola v 3. storočí prerušená.*

ZMENA POHLADU ČLOVEKA NA ŽIVOT: **NÁBOŽENSTVO LÁSKY**

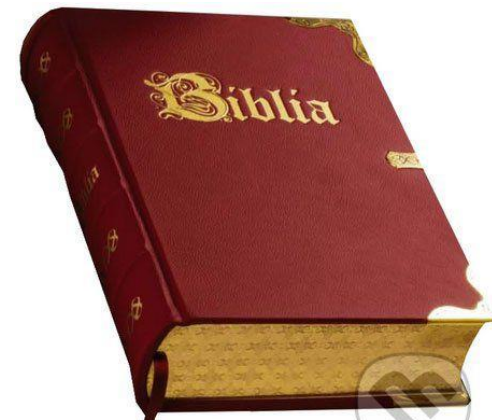
KRESŤANSTVO SA ZRODILLO V 1. ST. PO KRISTOVI AKO ŽIDOVSKÁ SEKTA, PO ROKU 313: EDIKT KONŠTANTÍNA VEĽKÉHO - ROZŠÍRENIE NOVÉHO **MONOTEISTICKÉHO NÁBOŽENSTVA DO CELEJ EURÓPE**

PRINÁŠA NOVÉ IDEÁLY = **NOVÝ HODNOTOVÝ SYSTÉM**

BIBLIU NAPÍSAI ŽIDOVSKÍ KŇAZI A APOŠTOLI

(10. ST. PR. N. L. – 100 N. L.).

BIBLIA NIE JE JEDNOU KNIHOU, ALE TVORÍ JU CELÝ SÚBOR KNÍH, KTORÉ VZNIKALI ZHRUBA 1 100 ROKOV, PRIČOM VŠETKY SPÁJA TÉMA ZMLUVY UZAVRETEJ **MEDZI BOHEM A JEHO ĽUDOM.**

MORÁLKA STREDOVEKU URČOVANÁ

10 BOŽÍMI PRIKÁZANIAMÍ

- ▶ 1. JA SOM PÁN, TVOJ BOH, KTORÝ ŤA VYVIEDOL Z EGYPTSKEJ KRAJINY, Z DOMU OTROCTVA.
- ▶ 2. NEBUDEŠ MAŤ INÝCH BOHOV OKREM MŇA!
- ▶ 3. NEVEZMEŠ MENO PÁNA, SVOJHO BOHA, NADARMO!
- ▶ 4. SPOMNI NA SOBOTŇAJŠÍ DEŇ, ABY SI HO ZASVÄTIL!
- ▶ 5. **CTI SVOJHO OTCA A SVOJU MATKU**, ABY SI DLHO ŽIL NA ZEMI, KTORÚ TI DÁ PÁN, TVOJ BOH!
- ▶ 6. **NEZABIJEŠ!**
- ▶ 7. **NESCUDZOLOŽÍŠ!**
- ▶ 8. NEPOKRADNEŠ!
- ▶ 9. NEVYSLOVÍŠ **KRIVÉ SVEDECTVO PROTI SVOJMU BLÍŽNEMU!**
- ▶ 10. NEPOŽIADAŠ DOM SVOJHO BLÍŽNEHO, ANI NEPOŽIADAŠ MANŽELKU SVOJHO BLÍŽNEHO, ANI JEHO SLUHU, ANI JEHO SLÚŽKU, ANI VOLA, ANI NIČ, ČO JE TVOJHO BLÍŽNEHO! (Sväté písmo, Ex, 20, 1–17)

STREDOVEK = SILNÝ VPLYV CIRKVI NA ŠKOLSTVO A VZDELÁVANIE

SPOČIATKU BOLI PRVÉ KRESŤ. ŠKOLY NA PRÍPRAVU KRSTU – KATECHETICKÉ A KATECHUMICKÉ

1. **PATRISTIKA** (UČENIE OTCOV CIRKVI); *NEPOTREBUJE VEDU, VIERA STAČÍ.*

KRESŤANSKÉ UČENIE OBHAJOVAL SV. AUGUSTÍN: „*K Bohu nejdeme krokmi, ale láskou.*“ V RÍME ZRIADIL ŠKOLU (BOL R. 165 UMUČENÝ),

A SV. **CYPRIÁN** Z KARTÁGA, TERTULIÁN, SV. HIERONYM.

- S ROZRASTANÍM POPULARITY UČENIA JEŽIŠA KRISTA = KRESŤANSTVO SA ROZŠÍRILO DO CELEJ EURÓPY. BOLO POTREBNÉ BUDOVAŤ VLASTNÉ ŠKOLSTVO
- **CIRKEV POSTUPNE ZÍSKALA MONOPOL** NA VZDELÁVANIE.

SOFRONIUS EUSEBIUS **HIERONYMUS**

Bol kňazom a veľkú časť života prežil ako pustovník. Študoval v Ríme , kde sa venoval gramatike , rétorike a filozofii . Vo Svätej zemi , v jaskyni pri Betleheme postavil tri kláštory: jeden pre mužov, jeden pre ženy a jeden pre pútnikov.

Bol jedným z najväčších cirkevných učiteľov. Okrem teologickej činnosti sa stal aj praktickým vychovávateľom detí zbožných žien.

Vykladal im sv. Písmo a dával výchovné rady.

Do latinčiny preložil Starý zákon z hebrejčiny a Nový zákon z gréčtiny, no *Najvýznamnejším počinom je preklad Biblie do latinčiny , ktorý je známy pod názvom Vulgáta. Jeho listy sú inšpiráciu pre pedagógov a obsahujú množstvo rád , týkajúcich sa výchovy v kresťanských rodinách.*

Hieronym pripisoval rodine a prostrediu kde dieťa vyrastá veľký význam.

Jeho rady sa týkali predovšetkým výchovy dievčat, ktoré chceli vstúpiť do kláštora.

Základné vzdelanie má byť spoločné s inými dievčatami a zamerané na písanie, čítanie, jazyk a ručné práce.

Základné vzdelanie má byť zábavou , aby dieťa k nemu nezískalo odpor.

Vyučovanie *v skupine považuje za výhodnejšie ako individuálne učenie.*

Oceňuje **význam pochvaly pre dieťa**, ktorá ho podnecuje k väčšiemu úsiliu.

ORIGENES (ASI 185 -223)

- *NARODIL SA OKOLO ROKU 185, PRAVDEPODOBNE V KREŠŤANSKEJ RODINE V ALEXANDRII. ABSOLVOVAL KLASICKÉ GRÉCKE VZDELANIE ZAMERANÉ NA ŠTÚDIUM GRÉCKYCH KLASIKOV. PÔSOBIL AKO UČITEĽ GRAMATIKY.*
- *POVAŽOVAL SVETSKÉ NÁUKY ZA NEVYHNUTNÉ PRE ŠTÚDIUM TEOLÓGIE A EXEGÉZU BIBLICKÝCH TEXTOV. VYUČOVAL FILOZOFIU, TEOLÓGIU A SVÄTÉ PÍSMO.*
- *PATRIL K NAJVZDELANEJŠÍM CIRKEVNÝM SPISOVATEĽOM KREŠŤANSKÉHO STAROVEKU.*
- **ORIGENA MOŽNO POVAŽOVAŤ ZA PÔVODCU MONACHIZMU** (Z GRÉC. SLOVA „MONACHOS“ - NIEKTO KTO JE SÁM, SAMOTÁR) KTORÝ SA VYPROFILOVAL KONCOM 3. STOROČIA. IŠLO O UČENIE , KTORÉHO CIEĽOM BOLO DOSIAHNUŤ *KREŠŤANSKÚ DOKONALOSŤ*, KTORÚ BOLO MOŽNÉ ZÍSKAŤ LEN DÔSLEDNÝM ŽIVOTOM PODĽA EVANJELIA.

QUINTUS SEPTIMUS FLORENS **TERTULLIANUS** (155-222)

- PÔSOBIL V RÍME AKO PRÁVNIK A SPISOVATEĽ A PO PRIJATÍ KRSTU SA VRÁTIL DO KARTÁGA (R.195).
- PATRIL MEDZI RANOKREŠŤANSKÝCH ZÁPADNÝCH (LATINSKÝCH) CIRKEVNÝCH OTCOV A PLNIL EŠTE FUNKCIU APOLOGÉTA. JE POVAŽOVANÝ ZA NAJVÝZNAMNEJŠIEHO VZDELANCA MEDZI KREŠŤANSKÝMI UČENCAMI PRVÝCH STOROČÍ.
- BOL ERUDOVANÝ V PRÁVE, RÉTORIKE, FILOZOFII A ĎALŠÍCH HUMANITNÝCH VEDÁCH.
- AKO PRVÝ SPOMEDZI KREŠŤANOV VYJADRIL SVOJ NÁZOR NA KLASICKÉ ŠKOLY A MIESTO KREŠŤANOV V NICH.
- **O MODLOSLUŽBE** - CIEĽOM BOLO OČISTIŤ ŽIVOT KREŠŤANOV OD POHANSKÝCH ZVYKOV A MODLOSLUŽBY.
- T. NEZAKAZOVAL DEŤOM NAVŠTEVOVAŤ KLASICKÉ ŠKOLY, PRETOŽE ANI NEMALI INÚ MOŽNOSŤ, ALE BOL PROTI TOMU ABY DOSPELÝ KREŠŤAN VYKONÁVAL FUNKCIU UČITEĽA V TYPE TAKEJTO ŠKOLY.

AURELIUS AUGUSTINUS **SV. AUGUSTÍN**

- BOL TO FILOZOF KTORÝ DAL ZÁKLAD HISTORICKEJ SYNTÉZE KREŠŤANSTVA S ANTICKOU KULTÚROU A FILOZOFIOU, A TO PREDOVŠETKÝM V JEJ PLATÓNSKEJ FORME
- ZALOŽIL SPOLOČENSTVO **UPLATŇUJÚCE ZO ŽIVOTA PRVÝCH KREŠŤANOV MODLITBU, PÔST A DUCHOVNÝ RAST.**
- JE NAJVÝZNAMNEJŠÍM PREDSTAVITEĽOM PATRISTIKY.

• **VYZNANIA**

SCHOLASTIKA

- *SNAHA O SÚLAD VIERY A VEDY, NÁVRAT K DIELAM ANTICKÝCH*
*AUTOROV: PIERE ABELÁRD, **TOMÁŠ AKVINSKÝ,***
- V ŠKOLE (**SCHOLASTIKY**): PRÍSNA DISCIPLÍNA,
- ABSOLÚTNA AUTORITA UČITEĽA A TELESNÝCH TRESTOV;
DOGMATIZMUS A MEMOROVANIE
-

SCHOLASTIKA

TOMÁŠ AKVINSKÝ (1221-1274)

- **Životopis** :Ako najmladší syn bol učený ceste duchovnu. Na univerzite študoval gramatiku a logiku, po štúdiách odchádza do Paríža a potom do Kolína. Kde sa stal asistentom Alberta Veľkého.

Diela :Jeho diela si môžeme rozdeliť na teologické diela (napr . *summa contra gentiles* , *summa theologiae*)

- komentáre k filozofom (*Etika* , *metafizika*)
- polemické spisy,
- vedecké rozpravy,
- odborné posudky,
- prednášky a na menšie spisy.

PREHĽAD STREDOVEKÝCH TYPOV ŠKÔL

ROZKVET CIRKVI, KTORÁ POTREBUJE PRIPRAVOVAŤ, VZDELÁVAŤ
VLASTNÝ DORAST - **VZNIK CIRKEVNÝCH ŠKÔL**

ODBORNÉ:

- **KLÁŠTORNÉ**
- **KATEDRÁLNE**
- **KAPITULNÉ**
- **KOLEGIÁLNE**

LAICKÉ:

- **FARSKÉ –(PAROCHIÁLNE)**

PRE MINIŠTRANTOV

1. Kláštorné školy formovali viac než vieru, boli ohniská kultúry v stredoveku

V R. 524 NA HORE MONTE CASINO ZALOŽIL BÝVALÝ RÍMSKY PATRICIJ **SV. BENEDIKT** Z NURSIE **1. KLÁŠTOR – REHOĽA BENEDIKTÍNIV.**

- KLÁŠTORY BOLI V STREDOVEKU DÔLEŽITÝM **KULTÚRNymi STREDISKAMI.**
- VENOVALI SA CHARITE, PODPORE CHUDOBným, POMOCI SLABŠÍM, POSKYTOVALI AZYL
- ODPISOVALI V NICH KNIHY A ROZVÍJALA SA KNIŽNÁ MAĽBA. ARCHIVOVALI A ZACHOVÁVALI PREPISY SLÁVNÝCH ANTICKÝCH AUTOROV A ZAKÁZANÝCH DIEL I V ČASE , KEĎ OFICIÁLNE NEBOLI UZNÁVANÉ .
- MALI REŠPEKT VOČI TRADÍCII : ZACHOVALI STARÉ DIEĽA DO NOVEJ ÉRY
- KAŽDÝ KLÁŠTOR BOL SEBESTAČNÝ– BOL SAMOSTATNOU HOSPODÁRSKOU I **VZDELÁVACOU** JEDNOTKOU.
- **ÓRA ET LABÓRA** (MODLI SA A PRACUJ)

KLÁŠTORNÉ ŠKOLY MALI INTERNÚ A EXTERNÚ ČASŤ :

„SCHOLA INTERIOR“ (ŠKOLA VNÚTORNÁ) NA PRÍPRAVU MNÍŠSKEHO DORASTU

„SCHOLA EXTERIOR“ (ŠKOLA VONKAJŠIA) PRE BUDÚCICH SVETSKÝCH KŇAZOV,

PRÍPADNE AJ PRE LAIKOV.

- ANGLOSASKÝ MNÍCH ALCUINA ZORGANIZOVAL VZORNÚ KLÁŠTORNÚ ŠKOLU V CÁCHÁCH, NAZÝVANÚ **SCHOLA PALATINA**. BOLA URČENÁ PRE DETI CISÁROV, ŠLACHTICOV, ÚRADNÍKOV A PRÍSLUŠNÍKOV DVORSKEJ ŠLACHTY.
- VYUČOVALA SA **TEOLÓGIA A SEDEM SLOBODNÝCH UMENÍ**.
- V KLÁŠTORNÝCH ŠKOLÁCH BOLI VYUČOVANÝ **CHLAPCI ZASVÄTENÍ OD SVOJHO DEVIATEHO ROKU MNÍŠSKEMU ŽIVOTU**.
- NA KLÁŠTORNÉ ŠKOLY DOZERAL **MAGISTER PRINCIPALIS**

ŽIVOT V KLÁŠTORNEJ ŠKOLE

- CHLAPCI BOLI **OD DEVIATEHO ROKU ŽIVOTA** ZASVÄCOVANÍ DO MNÍŠSKEHO ŽIVOTA SVOJIMI RODIČMI.
- ABY ŽIAK POROZUMEL CIRKEVNÝM TEXTOM MUSEL SI NAJSKÔR OSVOJIŤ **LATINSKÚ GRAMATIKU A TO MECHANICKÝM MEMOROVANÍM LATINSKÝCH TEXTOV, MODLITIEB, PIESNÍ A ŽALMOV.**
- V ŠKOLE BOLI ŽIACI SÍCE ZAMESTNANÍ SÚČASNE, NO KAŽDÝ Z NICH SA ZAOBERAL INOU ČINNOSŤOU POD INDIVIDUÁLNYM VEDENÍM UČITEĽA.
- **CIEĽOM** : ZBOŽNÝ MUDRC, KTORÝ PERFECTNE OVLÁDA LATINČINU
- HL. DÔRAZ BOL NA ZNALOSŤ LATINČINY A OKREM NEJ AJ PÍSANIE, ČÍTANIE A CIRKEVNÝ SPEV.
- OBSAH VZDELÁVANIA BOL ZAMERANÝ NA ROZVOJ **ROZUMOVEJ** STRÁNKY (SEDEM SLOBODNÝCH UMENÍ). **TELESNÁ STRÁNKA SA ZANEDBÁVALA.**

KATEDRÁLNE ŠKOLY

- REMEŠ – KATEDRÁLA, KDE BOL POKRSTENÝ **CHLODOVIK**, FRANSKÝ PANOVNÍK + TRI TISÍC FRANKOV (TZV. OBRÁTENIE FRAKOV)
- KAROL VEĽKÝ : VEĽKÁ FRANSKÁ RÍŠA (S CENTROM VO FRANCÚZSKU) – ROZKVET KULTÚRY „*KAROLÍNSKA DOBA*“
- R. 800 PREKROČÍ ALPY A VSTÚPI DO RÍMA, DÁ SA KORUNOVAŤ ZA CISÁRA
- - 1. GLOBÁLNA SUPERVEĽMOC STREDOVEKU
- SPRÍSTUPNÍ GERMÁNSKE DEDIČSTVO KREŠŤANSTVU
- **OBACANIE NA VIERU MEČOM** - NÁSILNÁ REKATOLIZÁCIA

FARSKÉ (PAROCHIÁLNE) ŠKOLY

V 13. STOROČÍ VZNIKALI AJ PAROCHIÁLNE ŠKOLY – FARSKÉ. PANOVNÍK KAROL IV. *“všade tam, kde je škola, musí byť aj fara”*

- **FARSKÉ ŠKOLY SÚ PRVÉ LAICKÉ ŠKOLY**
- TIETO ŠKOLY NAVŠTEVOVALI LEN MALÉ SKUPINKY CHLAPCOV ZÁKLADY GRAMOTNOSTI PRE CHUDOBNÝCH.
- ZA VZOR MALI KATEDRÁLNE ŠKOLY, VYUČOVALI SA TU ZÁKLADNÉ KREŠŤANSKÉ PRAVDY
- NEBOLI TO ŠKOLY V DNEŠNOM ZMYSLE SLOVA, ALE MALÉ SKUPINY CHLAPCOV, Z KTORÝCH SI FARÁR VYBERAL SPEVÁKOV A MINIŠTRANTOV.
- Z TÝCHTO CHLAPCOV SI FARÁR VYBERAL SPEVÁKOV A MINIŠTRANTOV, KTORÝCH UČIL PREDOVŠETKÝM ZNALOSŤ OBSLUHY PRI LITURGICKÝCH OBRADOCH,
- NÁBOŽENSTVO A NIEKEDY AJ ČÍTANIE A PÍSANIE.

OBSAH VZDELÁVANIA V STREDOVEKU

SEDEM SLOBODNÝCH UMENÍ

- **TRÍVIUM**, (GRAMATIKU, RÉTORIKU, DIALEKTIKU)
- **KVADRÍVIUM** (ARITMETIKU, GEOMETRIU, ASTRONÓMIU A MUZIKU).
BOL TO AKÝSI PREDSTUPEŇ TEOLOGICKÉHO VZDELÁVANIA, KTORÉ SA POKLADALO ZA NAJVYŠŠIE.
- VO VTEDAJSÍCH ŠKOLÁCH SA LEN MÁLOKEDY PREBERALO UČIVO V PLNOM ROZSAHU. OBMEDZOVALO SA LEN NA TRÍVIUM, KTORÝ BOL ZÁKLADOM PRE ŽIAKOV.
- HL. ČRTAMI STREDOVEKEJ ŠKOLY BOLA KRUTÁ DISCIPLÍNA A MECHANICKÉ PAMÄŤOVÁ UČENIE.
- BITIE BOLO NA DENNOM PORIADKU.
- ŠKOLSKÉ VZDELANIE DOSTÁVALA IBA NEPATRNÁ ČASŤ CHLAPCOV.
- DIEVČATÁ OSTÁVALI BEZ AKÉHOKOLVEK VZDELANIA.

CHARAKTERISTIKA ŠKÔL

VZNIK ŠKOLSKÉHO DOZORU

- V stredoveku sa utvorila akási **sústava** školského dozoru:
- na kláštorne školy dozeral *magister principalis*,
- na školy katedrálne *kanonik scholasticus*.
- na neskôr vzniknuté cirkevné univerzity *veľký kancelár*.

NOVÁ SPOLOČENSKÁ VRSTVA - MEŠTIACTVO

VZNIK ODBORNÉHO ŠKOLSTVA:

Do škôl začalo neskôr prenikať aj staviteľstvo, sochárstvo a maliarstvo napr. aj školy notárske, v ktorých sa študenti učili zostavovať rozličné listiny a písomností. Takáto škola bola napríklad na Vyšehrade.

- Úroveň mestských škôl bola často krát veľmi nízka. (Žiaci sa sotva učili čítať a písať).

VÝCHOVA SVETSKÝCH FEUDÁLOV (RYTIERSKA VÝCHOVA)

- RYTIERSTVO vznikalo v období križiackych vojen
- Vo vrcholnom feudalizme sa šľachta rozvrstvila na pánov, zemanov a rytierov.
- V západnej Európe sa realizuje ideál rytierskej výchovy, ktorej cieľom bolo vychovať bojovníka odhodlaného obhajovať záujmy svojho pána i cirkvi, statočného v boji, ale nezmieriteľného k nepriateľom a pohŕdajúceho telesnou prácou, ale na druhej strane galantného gavaliera k ženám.

SVETSKÉ VZDELÁVANIE - **RYTIERSKA VÝCHOVA:**

- VÝCHOVA ŠLACHTICA BOLA ZALOŽENÁ *NA INŠTITÚTE RÝTIERSTVA*
- **PÁŽA (page garçon)** (ROZVOJ V 11. AŽ 13. STOROČÍ)
- **PANOŠ (ZBROJNOŠ)**
- **RYTIER**

SEDEM RYTIERSKÝCH CNOSTÍ (probitates): JAZDA NA KONI, PLÁVANIE, STREĽBA, ZÁPASY, LOV, ŠACHOVÁ HRA, PÍSANIE VERŠOV, NESKÔR PRIBUDLI CUDZIE JAZYKY.

- RYTIERSKY TITUL SA STAL MIMORIADNE VÝZNAMNÝM, KTORÝM SA NESKORŠIE ZDOBILI KRÁLI A KNIEŽATÁ. TAKÝMTO SPÔSOBOM SA PREŠLO Z CIRKEVNÉHO IDEÁLU SVÄTCA – ASKÉTU K IDEÁLU HRDINU, KTORÝ SA VYZNAČOVAL STATOČNOSŤOU, FYZICKOU SILOU, JAZDECKÝM UMENÍM A INÝMI POHYBOVÝMI PREDNOSŤAMI.

KLASICKOU KRAJINOU, KDE SA RYTIERSTVO DOSTALO DO VRCHOLNEJ PODOBY, BOLO FRANCÚZSKO A

NESKORŠIE AJ NEMECKO.

STREDOVEKÉ UNIVERZITY

- SCHOLASTIKA VYTVORILA NOVÉ DRUHY ŠKÔL, PREDOVŠETKÝM NAJVYŠŠÍ TYP ŠKOLSKEJ ORGANIZÁCIE-UNIVERZITY AKO STREDISKÁ VZDELANIA, KU KTORÝM SA POTOM ORGANICKY PRIPOJILI MESTSKÉ ŠKOLY
- VZNIK UNIVERZÍT BOL PODMIENENÝ ROZVOJOM HOSPODÁRSKEHO A POLITICKÉHO ŽIVOTA V EURÓPE
- POČIATKY UNIVERZÍT SIAHAJÚ AŽ DO KONCA STREDOVEKU

V 12.STOROČÍ PRVÉ STREDOVEKÉ UNIVERZITY

VEĽKÝ ROZMACH VIED (FILOZOFIA, TEOLÓGIA, PRÁVO), NARASTAJÚCA SNAHA PO POZNANÍ,

- VZNIK **SÚKROMNÝCH SPOLOČENSTIEV** PRE VEDECKÚ VÝUČBU – TALIANSKO, FRANCÚZSKO, ANGLICKO
- „**UNIVERSITAS**“ = VEĽKÉ ZDRUŽENIE UČITEĽOV A ŠTUDENTOV
- „**STUDIUM GENERALE**“ = VŠEOBECNÉ ŠTÚDIUM
- **TALIANSKO BOLOGNA R. 1119**
- 1. UNIVERZITA NEZÁVISLÁ OD CIRKVI, PREDNÁŠKY MUSELI SCHVÁLIŤ ŠTUDENTI
- ZAMERANIE NA PRÁVO
- **FRANCÚZSKO PARÍŽ SORBONA R. 1200**

KRAKOW, OXFORD, JAGELONSKÁ UNIVERZITA

PRAŽSKÁ UNIVERZITA ZALOŽENÁ V ROKU 1348

VZNIK ZA VLÁDY KAROLA IV. (1346 – 1378):

NA ŽIADOSŤ KAROLA IV. DAL PÁPEŽ KLIMENT VI. SÚHLAS, ABY BOLO V PRAHE ZRIADENÉ **GENERÁLNE ŠTÚDIUM SO ŠTYRMI FAKULTAMI – ARTISTICKOU, TEOLOGICKOU, PRÁVNICKOU A LEKÁRSKOU.**

OBSAH VZDELÁVANIA:

NA ŠTYROCH FAKULTÁCH SVOJU POZORNOSŤ NAJSKÔR 7 SLOBODNÝM UMENIAM, NESKÔR LOGICKÝM A PRÍRODOVEDNÝM SPISOM ARISTOTELA, V MATEMATIKE SA ŠTUDOVALI EUKLIDOVE SPISY A V ASTRONÓMIÍ PTOLEMAIOVE SPISY.

MAJSTRI SLOBODNÝCH UMENÍ, DOKTORI A BAKALÁRI ODBORNÝCH FAKULT BOLI POVEROVANÍ PREDNÁŠANÍM NA UNIVERZITE. PREDNÁŠKY BOLI PO LATINSKY. CVIČENIA, KTORÉ ŠTUDENTI ABSOLVOVALI SA VENOVALI OPAKOVANIE LÁTKY, TU MOHOL NA ARTISTICKEJ FAKULTE USMERŇOVAŤ AJ BAKALÁR.

MESTSKÉ ŠKOLY (**PARTIKULÁRNE**) ŠKOLY

NA KONCI STREDOVEKU EXISTOVALI V MESTÁCH TIETO TYPY ŠKÔL:

1. NAJNIŽŠIE BOLI **MESTSKÉ ŠKOLY**, ZVANÉ ŠKOLY DETINSKÉ.

V MATERSKOM JAZYKU SA UČILO ABECEDU, ČÍTANIE KNÍH A PÍSANIE DOPISOV.

2. **LATINSKÉ ŠKOLY** (PARTIKULÁRNE) PREBERALI OD CIRKEVNÝCH ŠKÔL

SEDMORO A VEĽAKRÁT AJ POČIATKY SCHOLASTICKEJ FILOZOFIE.

- Mestské školy na rozdiel od univerzít dostali názov partikulárne školy, pretože poskytovali len čiastočné vzdelanie a ich žiaci prichádzali len z určitého územia, alebo provincie
- Mestské školy postupne nahradzovali farské školy sa delili na nižšie (menšie) školy s dvoma – troma triedami.
- Obsah vyučovania tvorilo čítanie, písanie, náboženstvo , latinská gramatika, počty a na vyšších školách so šiestimi triedami sa vyučovalo povrchné trivium a quadrivium

VZDELÁVANIE V NESKOROM STREDOVEKU A NOVOVEKU

- TRADIČNÉ CIRKEVNÉ ŠKOLY
- REFORMNÉ CIRKEVNÉ ŠKOLY
- PROTESTANSKÉ (LUTERÁNSKE, HUSITSKÉ, KALVINISTICKÉ)
- PROTIREFORMAČNÉ CIRKEVNÉ ŠKOLY JEZUITSKÉ ŠKOLY:

VYUČOVANIE BOLO BEZPLATNÉ, OVEĽA MIERNEJŠIE ZAOBCHÁDZALI SO ŽIAKMI, VEREJNÉ SKÚŠKY BOLI STAROSTLIVEJŠIE PRIPRAVENÉ DOKONCA FUNGOVALI AJ ŽIACKE DIVADELNÉ PREDSTAVENIA.

V 16. STOROČÍ SA ZMENIL PRÍSTUP UČITELOV K SAMOTNÝM ŽIAKOM. INDIVIDUÁLNY PRÍSTUP OD ŽIAKA K ŽIAKOVÍ ZAČAL USTUPOVAŤ.

VYTVÁRALI SA MENŠIE SKUPINKY DO KTORÝCH ZARAĐOVALI ŽIAKOV PODĽA UČIVA ALEBO NADANIA ČI PROSPECHU.

ZAČÍNALI OD NAJNIŽŠIEHO ODDELENIA, KDE SA ŽIACI UČILI POZNÁVAŤ PÍSMENA POTOM SLABIKY: V KAŽDEJ TRIEDE MALI AJ POMOCNÉHO UČITEĽA.

PRVÉ ŠKOLY NA ÚZEMÍ UHORSKA

VPLYV BYZANTSKEJ KULTÚRY

- **V R. 863 - KONŠTANTÍN A METOD:** PRIŠLI NA NAŠE ÚZEMIE HLÁSAŤ KREŠŤANSKÚ VIERU;
- KONŠTANTÍN – ZOSTAVIL HLAHOLIKU A PREPÍSAĽ ŇOU BOHOSLUŽOBNÉ KNIHY A PÍSMO
- UTVORILI U NÁS AJ **PRVÉ ŠKOLY** – VYUČOVALO SA V STAROSLOVIENČINE
- **V 10. – 12. STOR.** VZNIKLI ELEMENTÁRNE ŠKOLY – VÝUČBA NÁBOŽENSTVA A GRAMOTY (ČÍTANIE, PÍSANIE, POČÍTANIE A CIRKEVNÝ SPEV)
- **973** – V PRAHE SA ZRIADILO BISKUPSTVO A VZNIKLA PRI ŇOM KATEDRÁLNA ŠKOLA – VÝCHOVA MLADÝCH ĽUDÍ A KŇAZOV, NESKÔR AJ ZAHRANIČNÝCH ŽIAKOV
- **993** – REHOLE : ZAKLADANIE ŠKÔĽ BENEDIKTÍNMI, PREMONŠTRÁTMI, DOMINIKÁNMI A AUGUSTINIÁNMI
- - VZNIKALI AJ VYŠŠIE ŠKOLY – VÝUČBA 7 SLOBODNÝCH UMENÍ

POSTAVENIE ŽIEN V STREDOVEKU

- ŽENA MALA OD PRÍRODY DRUHORADÉ POSTAVENIE:
- EVA BOLA STVORENÁ AŽ **PO** ADAMOVI, Z JEHO TELA PRETO, ABY MU POMOHLA V ROZMNOŽENÍ LUDSKEJ RASY. (ŽENA LEN AKO POMOCNICA) A Z PORADIA, V AKOM OBAJA PRVÍ ĽUDIA VZNIKLI, SA VYVODZOVALA PRVORADOSŤ MUŽA.
- *V MANŽELSKOM ZVÄZKU:*
- **POSLUŠNOSŤ** ŽENY JE ZÁKLADOM HARMONICKÉHO SÚŽITIA MANŽELSKÉHO PÁRU. (SV. AUGUSTIN)
- MUŽ SA ZOSOBAŠENÍM SO ŽENOU STAL JEJ PORUČNÍKOM TÁTO **NEROVNOSŤ** A ARCHAICKÉ PRAVIDLÁ MALI ZA NÁSLEDOK NAPRÍKLAD ZLÉ PODMIENKY PRE ŽENU V OBLASTI DEDIČNÉHO PRÁVA.
- (PODOBNÉ NEROVNOSTI PLATILI AJ V PRÍPADE CUDZOLOŽSTVA).
- MANŽELSTVO BOLO POVAŽOVANÉ ZA NUTNÉ ZLO, BOLO NEVYHNUTNÉ AJ NAPRIEK SILNÉMU NABÁDANIU K ASKETIZMU. UPREDNOSTNENÉ BOLO MANŽELSTVO POSVÄTENÉ CIRKVOU PRED MIMOMANŽELSKÝM STYKOM,

KEDY ZAČÍNÁJÚ ZANIKAŤ FEUDÁLNE ŠTRUKTÚRY?

- ▶ JE DODNES PREDMETOM VEĽKEJ DISKUSIE ODBORNÍKOV;
- ▶ JEDNA SKUPINA- POVAŽUJE ZA ZLOMOVÉ OBDOBIE OKOLO ROKU **1500**
- ▶ (DRUHÁ SKUPINA – POVAŽUJE ZA ROZHODUJÚCE UŽ OBDOBIE OKOLO 1200!)

- ▶ HL. ZNAKY: **NÁSTUP HUMANIZMU A RENESANCIE**
- ▶ 14.–15.STOR. Z TALIANSKA
- ▶ V 16. STOR. REFORMÁCIA V NEMECKU

LITERATÚRA

- ▶ HAVRÁNEK, J. A KOL. 1964. *STRUČNÉ DEJINY UNIVERZITY KARLOVY*. PRAHA, UNIVERZITA KARLOVA.
- ▶ KUDLÁČOVÁ, B. 2009. *Dejiny pedagogického myslenia I*. Trnava, VEDA. ISBN 978-80-8082-303-0.
- ▶ MÁTEJ, J. A KOL. 1976. *DEJINY ČESKEJ A SLOVENSKEJ PEDAGOGIKY*. BRATISLAVA, SPN.
- ▶ REBLE, A. 1995. *Dejiny pedagogiky*. Bratislava, SPN. ISBN 80-08-02011-3
- ▶ ŠTVERÁK, V. 1983. *STRUČNÉ DEJINY PEDAGOGIKY*. PRAHA, SPN.